

Mánudaginn 18. apríl 1994.

Nr. 152/1994.

Endurskoðun hf.

(Helgi V. Jónsson hrl.)

gegn

protabúi Brynjólfs hf.

(Kjartan Ragnars hrl.)

Kærumál. Gjaldþrotaskipti. Skuldaröð.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson og Pétur Kr. Hafstein og Ingibjörg Benediksdóttir, settur hæstaréttardómari.

Sóknaraðili skaut málinu með heimild í 179. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl. til Hæstaréttar með kæru 15. mars 1994, sem barst réttinum 29. sama mánaðar. Sóknaraðili krefst þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið og krafa hans í þrotabú varnaraðila verði viðurkennd sem búskrafa samkvæmt 4. tl. 110. gr., sbr. 3. mgr. 111. gr., laga nr. 21/1991, og að hún greiðist af andvirði veðsettra eigna á undan veðtryggðum kröfum. Þá krefst sóknaraðili kærumálskostnaðar.

Varnaraðili krefst þess aðallega, að málinu verði vísað frá Hæstarétti, en til vara, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur. Í báðum tilvikum er krafist kærumálskostnaðar.

Á málinu eru ekki þeir annmarkar, að varði frávísun þess frá Hæstarétti.

Sú vinna sóknaraðila, er krafa hans byggist á, var innt af hendi fyrir Brynjólf hf. á árinu 1992, eftir að félaginu hafði verið veitt leyfi til greiðslustöðvunar. Samkvæmt fram lögðum reikningum sóknaraðila fólst hún annars vegar í frágangi bókhalds og gerð áætlaðs efnahagsreiknings fyrir árið 1991 og hins vegar í skýrslugerð vegna tilrauna til nauðasamninga og gerð endurgreiðslubeiðna til Verðjöfnunarsjóðs sjávarútvegsins, sbr. lög um hann nr. 39/1990, sbr. lög nr. 29/1992.

Fyrir Hæstarétt hefur verið lagt bréf Guðnýjar Björnsdóttur héraðsdómslögmanns til lögmanns sóknaraðila 14. mars 1994. Þar segir svo: „Undirrituð var aðstoðarmaður Brynjólfs hf. á greiðslustöðv-

unartímabili fyrirtækisins janúar til júní 1992. Á tímabilinu var unnið að undirbúningi fyrirhugaðra nauðasamninga en að loknu greiðslustöðvunartímabili fékk fyrirtækið heimild til að leita nauðasamninga. Á árinu 1991 hafði Brynjólfur hf. keypt þjónustu af Endurskoðun hf. Þjónusta, sem Endurskoðun hf. innti af hendi á greiðslustöðvunartíma, var framkvæmd að beiðni aðstoðarmanns og var sú þjónusta nauðsynleg forsenda þess að heimild fengist til nauðasamninga.“ Í kröfulýsingu Guðnýjar Björnsdóttur í bú varnaraðila kemur og fram, að sóknaraðili hafi að beiðni hennar og framkvæmdastjóra Brynjólfs hf. látið félaginu í té nauðsynlega þjónustu við undirbúning nauðasamninganna, „þ.á m. yfirlit um skuldir sem var algjör forsenda fyrir því að greiðsla fengist úr Verðjöfnunarsjóði“.

Undir 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991 falla „kröfur sem hafa orðið til eftir frestdag með ráðstöfunum skuldara sem voru samþykktar af aðstoðarmanni hans við greiðslustöðvun eða umsjónarmanni með nauðasamningsumleitunum hans, enda hafi ráðstafanirnar verið heimilar skv. 19.-21. gr.“. Í 4. tl. 2. mgr. 20. gr. laganna er heimild handa skuldara til þess að greiða á greiðslustöðvunartíma óumflýjanlegan kostnað af tilraunum til þess að koma nýrri skipan á fjármál sín. Kröfur sóknaraðila um endurgjald fyrir áður nefnda þjónustu í þágu Brynjólfs hf. eftir frestdag njóta réttarstöðu samkvæmt 4. tl. 110. gr., sem er nýmæli í íslenski löggjöf um gjaldprotaskipti.

Samkvæmt 3. mgr. 111. gr. laga nr. 21/1991 ganga kröfur, er eiga undir 2.- 4. tl. 110. gr., aðeins fyrir veðtryggðum kröfum samkvæmt 111. gr. að því leyti, sem þær varða þá eign, sem veðréttur eða tryggingarréttindi eru í. Í málinu nýtur engra gagna um veðsettar eignir varnaraðila né hvert var umfang starfa sóknaraðila vegna þeirrar greiðslu úr Verðjöfnunarsjóði sjávarútvegsins, sem innt var af hendi beint til veðhafa, eins og lýst er í hinum kærða úrskurði, og nam 19.645.692 krónum. Þá hefur sóknaraðili enga grein gert fyrir því, að hvaða marki vinna hans kann að öðru leyti að hafa varðað veðsettar eignir. Þykir því ekki unnt að taka afstöðu til þess, hvort kröfur hans gangi framar veðkröfum samkvæmt 111. gr. laga nr. 21/1991.

Samkvæmt framansögðu verður hinn kærði úrskurður felldur úr

gildi og krafa sóknaraðila viðurkennd sem búskrafa samkvæmt 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991 með þeirri takmörkun, sem leiðir af 3. mgr. 111. gr. laganna.

Varnaraðili skal greiða sóknaraðila kærumálskostnað, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er felldur úr gildi.

Krafa sóknaraðila, Endurskoðunar hf., í þrotabú Brynjólfs hf. samkvæmt kröfúlýsingu frá 14. desember 1992 er viðurkennd sem krafa eftir 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991 um gjaldþrotaskipti o.fl. með þeirri takmörkun, sem leiðir af 3. mgr. 111. gr. laganna.

Varnaraðili, þrotabú Brynjólfs hf., greiði sóknaraðila 80.000 krónur í kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 4. mars 1994.

Mál þetta var þingfest 8. nóvember 1993 og tekið til úrskurðar að loknum munnlegum málflutningi þann 4. febrúar 1994.

Endanlegar dómkröfur sóknaraðila, Endurskoðunar hf., kt. 590975-0449, Suðurlandsbraut 18, Reykjavík, eru þær, að krafa sóknaraðila í þrotabú varnaraðila verði samþykkt sem búskrafa samkvæmt kröfúlýsingu frá 14.12. 1992 og að hún greiðist af andvirði veðsettra eigna á undan veðtryggðum kröfum. Þá er gerð krafa um greiðslu dráttarvaxta samkvæmt ákvörðun Seðlabanka Íslands á hverjum tíma af höfuðstól, kr. 340.989 frá 7.7. 1992 til 23.9. 1992, en af kr. 525.103 frá þeim degi til greiðsludags. Loks er þess krafist að varnaraðili verði dæmdur til að greiða sóknaraðila málskostnað skv. fram lögðum málskostnaðarreikningi og að málskostnaður beri dráttarvexti.

Dómkröfur varnaraðila, þrotabús Brynjólfs hf., kt. 480169-4659, Suðurlandsbraut 14, Reykjavík, eru að kröfu sóknaraðila verði hafnað og að sóknaraðili verði dæmdur til að greiða varnaraðila hæfilegan málskostnað.

Málavextir.

Þann 9. janúar 1992 fékk Brynjólfur hf. leyfi til greiðslustöðvunar og var Guðný Björnsdóttir hdl. skipaður aðstoðarmaður. Í aprílbyrjun s.á. var óskað eftir framlengingu á greiðslustöðvun, eftir að varnaraðila varð kunnugt um frumvarp til laga um viðauka við l. nr. 39/1990 um Verðjöfnunarsjóð

sjávarútvegsins, sem varð að lögum nr. 29/1992, en samkvæmt því fengist innstæða úr Verðjöfnunarsjóði ekki greidd, væri bú félagsins undir skiptum.

Að beiðni aðstoðarmanns og framkvæmdastjóra vann sóknaraðili að undirbúningi nauðasamninga, skýrslugerð, við aðstoð á frágangi bókhalds og gerð áætlaðs efnahagsreiknings fyrir árið 1991, auk annarrar þjónustu. Var vinnan unnin á tímabilinu janúar til september 1992. Greiðsla úr Verðjöfnunarsjóði, kr. 19.645.692, gekk ekki inn í bú varnaraðila, heldur beint til veðhafa.

Krafa sóknaraðila er byggð á skuld varnaraðila við sóknaraðila skv. tveimur reikningum, samtals að fjárhæð kr. 525.203:

1. reikningi nr. 20589 frá 7.7. 1992, að fjárhæð kr. 340.989, fyrir vinnu og aðra þjónustu, unna á tímabilinu janúar 1992 til júní 1992 við frágang bókhalds og gerð áætlaðs efnahagsreiknings fyrir árið 1992,

2. reikningi nr. 20858 frá 23.9. 1992, að fjárhæð kr. 184.114, fyrir aðstoð á tímabilinu júlí til september 1992 við skýrslugerð vegna tilrauna til nauðasamninga og gerð endurgreiðslubeiðna til Verðjöfnunarsjóðs.

Með úrskurði Héraðsdóms Reykjaness, upp kveðnum 29. september 1992, var bú Brynjólfs hf. tekið til gjaldþrotaskipta. Meðal krafna, sem lýst var í þrotabúið, var krafa sóknaraðila. Aðallega var krafist viðurkenningar kröfunnar sem búskröfu sem greiðast skyldi af andvirði veðsettra eigna á undan veðtrygðum kröfum, en til vara var kröfunni lýst sem forgangskröfu. Krafan var viðurkennd sem forgangskrafa samkv. 8. tl. 1. mgr. 112. gr. laga nr. 21/1991. Lögmaður sóknaraðila mótmælti afstöðu skiptastjóra til kröfu hans. Ekki tókst að jafna ágreininginn um kröfuna. Með bréfi skiptastjóra varnaraðila, móttæknu í Héraðsdómi Reykjaness 22. september 1993, var leitað úrlausnar héraðsdómara um ágreininginn.

Málsástæður.

Af hálfu sóknaraðila er á því byggt að vinna sóknaraðila hafi verið unnin að beiðni aðstoðarmanns og framkvæmdastjóra varnaraðila á greiðslustöðvunartíma. Vinnan hafi af hálfu aðstoðarmanns verið talin nauðsynleg til þess að greiðsla fengist úr Verðjöfnunarsjóði. Vísar sóknaraðili til 4. tl. 110. gr., sbr. 3. mgr. 111. gr., laga nr. 21/1991 og einnig athugasemda í greinargerð við 4. tl. 110. gr. Bæði óeðlilegt og ósanngjarnt væri að veðhafar nytu hagsbóta af veittri þjónustu sóknaraðila á hans kostnað. Uppgjör inneigna í Verðjöfnunarsjóði hafi verið mjög óvenjulegt. Hinn hefðbundni uppgjörsmáti, þ.e. að greiðsla renni í bú fyrirtækisins, hefði leitt til þess, að kostnaður, sem lagt hafði verið í, hefði greiðst. Hljóti því að gilda sérstök sjónarmið í þessu tilviki með tilliti til réttthæðar kröfu við gjaldþrotaskipti.

Krafa um dráttarvexti er byggð á 10. gr. og 12. gr. laga nr. 25/1987, sbr. og

114. gr. laga nr. 21/1991, og krafan um málskostnað á 129. gr., sbr. 130. gr. laga nr. 91/1991.

Varnaraðili styður kröfur sínar þeim rökum í fyrsta lagi, að kröfu sóknaraðila verði að hafna vegna vanreifunar, þar sem hann hafi engin gögn lagt fram til að sanna og rökstyðja þá fullyrðingu sína, að krafa hans fullnægði skilyrðum 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991, sbr. 19.–21. gr. Í öðru lagi, að efnisleg skilyrði skorti til að viðurkenna kröfu sóknaraðila samkvæmt 4. tl. 110. gr., sbr. 19.–21. gr. Leiði þetta þegar af athugun á 8. tl. 112. gr. laganna, þar sem segi, að „kröfur um þóknun aðstoðarmanns við greiðslustöðvun og umsjónarmanns með nauðasamningsumleitunum ásamt nauðsynlegum kostnaði sem þeir hafa lagt út fyrir eftir fresttag“. Hér sé m.ö.o. lögákveðið, hvernig kröfu sóknaraðila skuli skipað í skuldaröð, og verði sóknaraðili að una því. Mjög væri óeðlilegt, ef krafa endurskoðenda ætti að geta verið réttþærri en krafa aðstoðarmanns í greiðslustöðvun eða krafa umsjónarmanns nauðasamningsumleitana. Slík niðurstaða fái einfaldlega ekki staðist, eins og ráðið verði enn frekar af athugasemdum með frumvarpi til laga nr. 21/1991.

Öll skilyrði skorti til að viðurkenna kröfu sóknaraðila sem kröfu samkvæmt 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991. M.a. hafi sóknaraðili ekki leitast við að sýna fram á, að aðstoðarmaður í greiðslustöðvun hafi samþykkt verkbeiðni þá sem reikningar sóknaraðila byggjast á, en það muni hafa verið fyrrverandi framkvæmdastjóri Brynjólfs hf., sem óskaði eftir því við sóknaraðila, að hann tæki verkið að sér.

Niðurstaða.

Í 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991 er sett það fortakslausa skilyrði fyrir því að kröfur, sem orðið hafa til eftir fresttag, geti notið stöðu búskröfu, að aðstoðarmaður hafi samþykkt ráðstöfunina, sem leiddi til þess að krafan varð til, og einnig að ráðstöfunin hafi verið heimil eftir reglum 19.–21. gr. laganna.

Í máli þessu er ekki við annað að styðjast um afstöðu aðstoðarmanns við greiðslustöðvun til þeirrar vinnu sem að baki reikningum þeim liggja, sem kröfur í málinu eru reistar á, en það sem fram kemur í kröfulýsingu aðstoðarmannsins í þrotabú varnaraðila, en þar segir: „ . . .og einnig lét Endurskoðun hf. að beiðni aðstoðarmanns og framkvæmdastjóra Brynjólfs hf. í té nauðsynlega þjónustu við undirbúning nauðasamninganna þ.á m. yfirlit um skuldir, sem var algjör forsenda fyrir því að greiðsla fengist úr Verðjöfnunarsjóði“.

Ekkert liggur fyrir um að aðstoðarmaðurinn hafi fyrir fram samþykkt hvert það verk sem leiddi til myndunar kröfu sóknaraðila. Þá þykir ekki

hafa verið sýnt fram á að vinnan hafi öll verið nauðsynleg og lánardrottnum til hagsbóta. Þykir sóknaraðili því ekki hafa sýnt fram á að krafa hans fullnægði skilyrðum 4. tl. 110. gr. laga nr. 21/1991, sbr. 19.–21. gr.

Samkvæmt þessu þykir lagaskilyrði skorta fyrir því að viðurkenna kröfu sóknaraðila sem kröfu samkvæmt 4. tl. 110. gr. l. nr. 21/1991.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kr. 40.000 í málskostnað að viðbættum virðisaukaskatti.

Úrskurð þennan kveður upp Þorgerður Erlendsdóttir fulltrúi.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, Endurskoðunar hf., um að krafa sóknaraðila í þrotabú varnaraðila, Brynjólfs hf., verði viðurkennd sem búskrafa, er hafnað.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kr. 40.000 í málskostnað að viðbættum virðisaukaskatti.
